Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dnia 19 października 1932 r. 743.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Kronika.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Kronika.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOSCI NARODOWYCH.

Kronika.

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

D e m e n t i min. Z a u n i u s a w s p r a w i e r z e k o m e g o g ł o s o w a n i a L i t w y z a w e j ś c i e m P o l s k i d o R a d y L . N ."Lietuvos Aidas" /235/:Prasa polska, a za nią niektóre pisma zagraniczne, w tej liczbie i łotewskie wydrukowały pogłoskę, jakoby Litwa w Lidze Narodów głosowała za kandydaturą Polski do Rady L.N. W związku z tem współpracownik "Liet. Aidasa" zwrócił się do min.Spr.Zagr.Zauniusa, który 14 b.m. powrócił z Genewy z prośbą o informacje. Min.Zaunius oświadczył z uśmiechem, że na podobne nieuzasadnione pogłoski wogóle nie warto reagować.

R a t y f i k a c j a f i ń s k o - l i t e w s k i e g o t r a k t a t u h a n d l o w e g o ."Tautos Ukis" Nr.9:W związku ze stosowaniem przez Finlandję zwiększonych ceł wwozowych w stosunku do Litwy, opracowany został nowy projekt traktatu handlowego.
Parlament fiński ratyfikował projekt nowego traktatu handlowego z Litwą, na mocy którego stosowane mają być cła minimalne.Traktat wejdzie w życie po zawiadomieniu rządu litewskiego o ratyfikacji.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

"R i g a s c h e R u n d s c h a u" o n o w e j o r j e n t a c j i w ł o n i e o p o z y c j i l i t e w s k i e j ."Rig.Rund." Nr.232 z 13.X.1932 r.Art.p.t.Nowa orjentacja opozycji litewskiej?" Streszczenie:

W łonie wielkich opozycyjnych partyj sejmowych chrześc.demokracji i socjalistów ludowych dyskutowano w ostatnich czasach z ożywieniem nad sprawą dalszej taktyki politycznej w stosunku do rządzącej partji tautininków.
Odbyły się niedawno dwie ważne konferencje atejtininków /młodzież chrz.demokratyczna/ i Centrum Akcji Kat., znajdującego się pod wpływem Chadecji. Na konferencjach tych rozważano liczne sprawy, związane z dalszą taktyką względem rządu. Zwłaszcza roztrząsano te sprawy na konferencji C.A.K. Od szeregu miesięcy usiłuje znany na Litwie, jako polityk i ekonomista ks.prof.Kemeszis przywrócić porozumienie między tautininkami a chrz.demokracją.Według prof.Kemeszisa, między tautininkami, którzy są dobrymi katolikami a opozycyjnie nastrojonymi katolikami niema żadnych zasadniczych różnic. Partje musiałyby jedynie zmienić swą dotychczasową taktykę. Przy dobrej woli osiągniętoby wtedy potrzebne porozumienie. Przy tej okazji prof.Kemeszis zaatakował ostro chrz.demokratycznych proboszczów , którzy bojkotują różne imprezy tautininków i którzy nie chcą tautininków uznać za prawdziwych katolików. W nowem piśmie katolickiem "Naujoji Romuva" opublikował prof.Kemeszis w tych sprawach liczne artykuły. Misja jego nie doprowadziła jednak do celu. Tautininkowie mogą sobie pozwolić na zachowanie względem tych artykułów całkowitej rezerwy mimo sodaliryzowania się z pewnemi myślami Kemeszisa. Natomiast chrz.demokraci odrzucili porozumienie z tautininkami ze względu na to, że ich zdaniem w obecnych warunkach wobec zasadniczego stosunku tautininków względem opozycji nie można myśleć o porozumieniu na podstawie kompromisu partyjnego.
Społeczeństwo litewskie oczekiwało, że Centrum Akcji Kat. zajmie na ostatniej konferencji wyraźne stanowisko w tych sprawach. Na konferencji C.A.K. dały się zauważyć dwa prądy: jeden z nich wypływał z grona starszych duchownych, którzy obstawali za bardziej przyjaznem ustosunkowaniem się względem tautininków, o ileby ci ostatni zapewnili duchowieństwu katolickiemu większe swobody w dziedzinie kulturalnej i wyznaniowej; przedstawiciele drugiego kierunku, rekrutujący się głównie z młodszych duchownych i polityków katolickich wypowiadali się natomiast za zaostrzeniem opozycji względem tautininków. Kierunek aktywistyczny wziął na konferencji górę, dzięki czemu zapadł cały szereg rezolucyj, w których potępiono proboszczów i katolików, współpracujących z tautininkami. Potępiono również prasę tautininków, a w pierwszej linji "Liet.Aidas" i "Naujoji Romuva" z powodu ich rzekomo antykatolickiego stanowiska.

Wyrażono również współczucie ukaranym administracyjnie/przez rząd proboszczom i katolikom. Do komitetu centralnego wybrano ponownie kilku aktywistów, którzy w ostatnich czasach odznaczyli się szczególnie opozycyjną działalnością i skazani byli nawet na karę więzienia.

Sądząc z przebiegu konferencji C.A.K. zdaje się być rzeczą wykluczoną, by dojść miało obecnie do porozumienia między tautininkami a opozycyjnie nastrojonymi katolikami, chociaż rząd obecny do takiego porozumienia dąży. Między opozycyjnie nastrojonymi katolikami nie panuje całkowita jedność, co wynika chociażby już z tego, że tym razem arcybiskup Skvireckas nie pozdrowił konferencji osobiście. Z innych biskupów reaktor niezałożonego jeszcze uniwersytetu katolickiego prof.Reinys wygłosił ostre przemówienie, podnosząc konieczność otwarcia uniwersytetu, na rzecz którego zebrano już przeszło 170 tys.lt.

W tych warunkach można oczekiwać, że nastąpi dalsze zaostrzenie stosunków między rządem a C.A.K., skupiającem większość katolików.

O ile można sądzić z prasy prorządowej, tautininkowie pragnęliby konflikt między Państwem a Kościołem zlikwidować. Sytuacja na Litwie wydaje się wprost paradoksalna, gdy się pomyśli, że mimo kryzysu gospodarczego właśnie rząd obecny asygnuje duże sumy zarówno na rzecz duchowieństwa, jak również na budowę nowych kościołów i klasztorów. Żaden człowiek nie jest też z powodu swych religijnych przekonań na Litwie prześladowany. Przeciwnie: katolicy znajdują się wskutek konkordatu w sytuacji uprzywilejowanej. Paradoksem jest więc, że mimo to wszystko w żadnym kraju europejskim, za wyjątkiem Hiszpanji nie istnieje tak ostry konflikt między Państwem i Kościołem co na Litwie. Tautininkowie dążą teraz do położenia kresu tendencjom chrześcijańsko demokratycznym, wyzyskującym Kościół dla celów politycznych. Nie wiadomo, czy się to uda. Duchowieństwo wciąż jeszcze ma w kraju wielki wpływ i działalność jego jest pod niejednym względem autonomiczna.

Podobnież próba małej grupy liaudininków ze znanym ekonomistą Kwieską na czele utorowania drogi porozumienia z tautininkami dla wspólnego zwalczania klerykalizmu musiała zawieść, gdyż zarówno komitet centralny, jak rada partyjna liaudininków ostro potępiła stanowisko i akcję pojednawczą Kwieski. Poruszono nawet sprawę wyłączenia go z partji. Leaderzy liaudininków b.premjer Śleżewiczius i b. prezydent państwa dr.Grinius wiedzą dobrze, że nic nie mogą oczekiwać od tautininków pod względem politycznym i że w sprawie zwalczania klerykalizmu istnieją między tautininkami a "bezbożnymi" liaudininkami mimo konfliktu kościelnego wielkie różnice zdań. Tautininkowie ze swej strony nie troszczą się o względy liaudininków.

K r o n i k a .

P r o j e k t u s t a w y o o c h r o n i e p a ń s t w a i p r a s i e ."Siegodnia" /289/:Delegacja przedstawicieli związku dziennikarzy litewskich zwróciła się do min.Obrony Kraju pułk.Giedraitisa z prośbą o zniesienie cenzury wojennej. W odpowiedzi na to pułk.Giedraitis oświadczył, że obecnie opracowuje się nowe projekty ustaw o ochronie państwa i o prasie. Projekty te przewidują zniesienie stanu wojennego i cenzury prewencyjnej.

2 5 - c i o l e c i e p i s m a "V i l t i s"."Siegodnia"/289/: W związku z 25-cioleciem założenia pisma "Viltis", które wychodziło w Wilnie od 1907 do 1914 r.odbyło się w Kownie wielkie zebranie z udziałem założycieli pisma: prezydenta Smetony, ks.Tumasa, poety Ludwika Giry i t.d.

W związku z tym jubileuszem "Liet.Aidas" zamieszcza wspomnienia pierwszego redaktora "Viltisa" prezydenta Smetony oraz innych działaczy z owego okresu. "Viltis" był pierwszem pismem litewskiem, które wyrażało dążenia narodowe inteligencji litewskiej.

Z w i ą z e k W y z w . W i l n a w c y f r a c h ."Musų Vilnius" 28 /102/:Ogólna ilość członków Zw.Wyzw.Wilna w przybliżeniu przedstawia się następująco: w 1928 r. - 6 tys.; w 1929 - 10 tys.; w 1930 - 12 tys.; w 1931 - 15 tys. i w r.1932 - 17 tys.członków. W tę liczbę wchodzą członkowie zagraniczni. Przeciętnie na jeden oddział przypada po 50 członków, chociaż np. oddział pocztowców kowieńskich liczy 403 członków.

Zw.Wyzwolenia Wilna prowadzi ożywioną działalność wydawniczą, wydając książki, broszury i stałe pismo "Musų Vilnius".

W okresie od r.1925 do 1932-go włącznie działalność wydawnicza Zw.Wyzw.Wilna przedstawia się następująco:

r.1925	6 wydawnictw;	
" 1926	4 "	
" 1927	9 "	
" 1928	14 "	i 2 numery "Musų Vilnius"
" 1929	5 "	" 12 num. "Musų Vilniu"
" 1930	8	" 24 " " "
" 1931	2 "	" 36 " " "
" 1932	1	" 36 " " "

Ogółem więc 49 wydawnictw i 110 numerów "Musų Vilnius".

N o w y c e n t r a l n y k o m i t e t Z w . W y z w . W i l n a ."Musų Vilnius" /28/:W związku z VII-mym zjazdem Zw.W.Wilna ukonstytuował się nowy komitet centralny w składzie następującym: Prezes - prof.Michał Biržiszka, wice-prezes - ks.Kemeszis, skarbnik - Pačiolis, sekretarz - Mažonis i członkowie - dr.Purickis, J.Grabauskas i Sliżys.

Z e b r a n i e k o w i e ń s k i e g o o d d z i a ł u t a u t i n i n k ó w . "Liet.Aidas" /235/:W dn.14 października 1932 r. odbyło się w Kownie zebranie kowieńskiego oddziału tautininków. z udziałem premjera Tubelisa, min.Komunikacji Wilejszysa, ministra Oświaty Szakenisa, kontrolera państwa Matulaitisa, burmistrza kow. Graurogkasa i innych. Premjer Tubelis wygłosił sprawozdanie, z którego wynikało, że w czasach ostatnich w partji tautininków panuje całkowita jedność. Wszelkie drobne tarcia i nieporozumienia dawniejsze zostały zlikwidowane. Gospodarcze i finansowe sprawy kraju stoją lepiej niż w innych krajach.

Z b i ó r p r z e p i s ó w d l a n a c z e l n i k ó w p o w i a t ó w . Departament Ochrony Obywatelskiej w najbliższym czasie zrewiduje wszystkie wydane dotychczas przez naczelników powiatów przepisy obowiązujące. Być może, niektóre przestarzałe rozkazy zostaną skasowane, a z pozostałych utworzy się jedną całość. /Dzień Kow."233/.

Z d z i a ł a l n o ś c i s a m o r z ą d ó w ."Dzień Kow."/234/: Min.Spraw Wewn. rozesłał samorządom powiatowym okólnik z rozkazem by z początkiem roku przyszłego każdy samorząd nabył chociażby po 1 maszynie do naprawy dróg. Pozatem poleca się samorządom roztoczenie baczniejszej opieki nad sierotami, zabieganie o budowę przytułków i szkół i t.d.

P r o g r a m g o s p o d a r c z y t a u t i n i n k ó w .Dzień Kow."234: Komitet centralny związku narodowców opracowuje obecnie szeroki program ekonomiczny, który ma być zrealizowany w ciągu kilku lat.

S p r a w a r e o r g a n i z a c j i s ą d o w n i c t w a ."Dzień Kow." /235/: Gabinet Ministrów przyjął przepisy o loterji państwowej oraz przystąpił do rozważania projektu o reorganizacji sądownictwa. Projekt ten jest bardzo obszerny i przewiduje gruntowną reformę sądownictwa w całej Litwie, to też jego rozważanie zajmie sporo czasu.

H a s ł a w i l e ń s k i e w k i n a c h ."Dzień Kow." /235/: Żeńska sekcja Zw.Odzyskania Wilna zwróciła się w tych dniach do głównego cenzora filmowego z prośbą o zarządzenie, by we wszystkich kinach przed rozpoczęciem seansu rzucano na ekran napisy świetlne z hasłami wileńskiemi. Główny cenzor filmowy na ten projekt zapatruje się przychylnie.

S p r a w a k w a l i f i k a c y j i n s p e k t o r ó w s z k ó ł p o w s z e c h n y c h ."Echo"/281/:M-stwo Oświaty rozważa sprawę ustalenia cenzusu dla inspektorów szkół powszechnych.W tym względzie panuje jeszcze kompletny chaos. Bardzo często się zdarza, że inspektorzy szkół powszechnych nie mają odpowiednich kwalifikacyj pedagogicznych, a nawet cenzusu nauczycielskiego, nie mówiąc już o odbytych latach służby.

P r o j e k t u s t a w y o m e t r y k a c j i c y w i l n e j. "Echo" /283/: M-stwo Oświaty zamierza opracować projekt ustawy o metrykacji cywilnej.

Z d z i a ł a l n o ś c i k o w i e ń s k i e j K a s y C h o r y c h ."Liet.Aidas" /233/: "Lietuvos Aidas" /233/: 12 października odbyło się posiedzenie Rady kowieńskiej Kasy Chorych. Ze sprawozdania prezesa p.Ziugżdy wynika, że w ciągu 9-ciu miesięcy r.b. wydano na pomoc lekarską 932.275 lt.; zapomóg 395.772 lt. Wpływy za 9 mies. wyniosły 1.080.000 lt.

E c h a k o n f e r e n c j i C e n t r u m A k c j i K a t. w "L i e t .A i d a s"."Liet.Aid." /234/:Na konferencji Centrum Akcji Kat. wygłosił biskup Reinys długie przemówienie o uniwersytecie katolickim, gdzie podał cały szereg myśli, nasuwających przypuszczenie, że korespondent "Rytasa", który przemówienie to przedrukował myśli te przekręcił. Zbyt są one bowiem niepoważne. Biskup Reinys wciąż bowiem podkreślał, że inicjatorzy uniwersytetu katolickiego postępowali zgodnie z prawem i przepisami tak, że niezezwolenie na otwarcie uniwersytetu bynajmniej nie jest winą założycieli.

K o n f l i k t C e n t r u m A k c j i K a t. z a r c y b i s k u p e m ."Liet.Żinios" 234: Konflikt między C.A.K. a Metropolitą kowieńskim rozpoczął się jeszcze przed zwołaniem konferencji C.A.K. Arcybiskup prosił C.A.K. o odłożenie zwołania konferencji zanim ostatecznie nie zostaną zakończone toczące się z rządem rokowania w sprawie wydziału teologiczno-filozoficznego. Arcybiskup wychodził z założenia, że konferencja C.A.K. może zaognić stosunki między Kościołem a państwem ze szkodą dla Kościoła. Pozatem arcybiskup 6 października zwołał konferencję biskupów i pragnął znać uzgodnioną opinję biskupów w sprawie stosunków między Kościołem a państwem, co było niezbędne dla konferencji C.A.K.Jednak zarząd C.A.K. nie zgodził się na żądanie arcybiskupa i konferencję zwołał.

Konferencja przeszła dosyć burzliwie. Zasmarowano m.in. szyld nad subsydjowanem przez Kurję wydawnictwem "Naujoji Romuva". Jeden z mówców na konferencji oświadczył, że krążą pogłoski o stworzeniu Kościoła narodowego. Najbardziej uderzająca była jednak nieobecność arcybiskupa na konferencji. Dotychczas arcybiskup stale był członkiem honorowym Prezydjum, zasyłał swe pozdrowienia, błogosławieństwa i t.d. W r.b. nic podobnego nie miało miejsca. Nawet przedstawiciel papieski na Litwie konferencji C.A.K. nie pozdrowił. Rozdźwięk panował również co do mianowania członków C.A.K.Arcybiskup mian. nie zgadza się wyznaczyć 6-ciu członków zarządu C.A.K., proponowanych przez konferencję. Arcybiskup pragnie, by do zarządu C.A.K. weszli ludzie bardziej pojednawczo usposobieni względem rządu tautininków, na co znów C.A.K. się nie zgadza. Konflikt trwa w dalszym ciągu.

D e m e n t i "L i e t .Ż i n i o s" w s p r a w i e p o g ł o s e k o r o z ł a m i e w p a r t j i l u d o w c ó w ."Liet. Żinios" /234/: Niektóre pisma doniosły, że w związku ludowców nastąpił rozłam. Pogłoski te i wyciągane z nich wnioski nie odpowiadają rzeczywistości.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a.

Z a p o m o g i r z ą d o w e d l a o r g a n i z a c y j ż y d. "Dzień Kowieński" /234/: M-stwo Spraw Wewn. udzieliło żydowskiemu towarzystwu pomocy sierotom zapomogi pieniężnej w wys.15 tys.lt. Sumę tę przeznaczono przez t-stwo na zakończenie budowy przytułku, która została rozpoczęta w 1930 r.-